

Мирончук Н.М. Магістерські та докторські програми підготовки викладачів вищої школи в США. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2020 року, м. Суми).* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020, с. 77-80.

Мирончук Наталія Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

МАГІСТЕРСЬКІ ТА ДОКТОРСЬКІ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ В США

Програми підготовки викладачів вищої школи у США зародилися як проекти й розпочали діяти з 90-х років ХХ століття. У цей період Асоціацією американських коледжів та університетів і Радою докторантур за грантової підтримки ряду фондів було розроблено Національну програму “Підготовка майбутніх викладачів”, дія якої була спрямована на усунення суперечностей між вимогами професійних запитів коледжів і університетів та підготовкою докторів філософії, що переважно була зорієнтована на формування у них науково-дослідницької компетентності, й передбачала вдосконалення професійно-педагогічної підготовки у дослідницьких університетах кращих магістрантів і докторантів.

Відтак, основною метою Національної програми підготовки викладачів у США є підготовка нового покоління висококваліфікованих викладачів, здатних надавати якісні освітні послуги. Іншим напрямом роботи щодо підготовки кадрів для викладання у вищій школі є діяльність із працюючими викладачами з метою їх адаптації та підвищення професійного рівня. З цією метою у межах університетів створюються різні навчальні центри.

Підготовка в магістратурі за типом навчальної програми поділяється на академічну, професійну та експериментальну. Академічні магістерські ступені зорієнтовані на викладання, науково-дослідницьку роботу, підготовку до аспірантури чи, власне, задоволення особистих потреб; професійні мають деякі характеристики академічних, однак є більш практично зорієнтованими; експериментальні – характеризуються нетрадиційною побудовою програми, до певної міри інноваційним змістом, способами оцінювання досягнень, однак відповідають традиційним вимогам щодо організації навчання та підсумкового контролю. Деякі програми є частиною докторських програм і призначені для своєрідного відбору здібних докторантів.

Так у рамках магістерської програми “*Навчання і викладання*”, яку пропонує **Гарвардський університет** (<https://www.gse.harvard.edu/doctorate/edd>), здійснюється підготовка викладачів коледжів/університетів. Зміст програми підготовки передбачає вивчення таких навчальних дисциплін: історія американської вищої освіти; філософія освіти; викладання та навчання: наявність цікавих ідей; застосування когнітивних

наук у навчанні та викладанні; розвиток дорослих; дослідження навчання і викладання через тісну співпрацю студентів та викладачів (основні курси); викладач і якість викладання; введення в освітні дослідження; data wise: використання даних для покращення навчання і викладання; практикум з навчання та викладання; навчання, викладання і технології; трансформація освіти з допомогою нових технологій та інші.

Для підготовки доктора філософії у *Гарвардському університеті* пропонується навчальна програма “*Вища освіта*”, змістові аспекти освітньої складової якої відображають: історичні та сучасні проблеми вищої освіти; лідерство, адміністрування та управління; формування політики та прийняття рішень; планування та фінансування; різноманітність. Випускники програми мають право виконувати функції викладачів університетів, дослідників, керівників освітніх закладів і політиків.

Можливість викладання у закладах вищої освіти та проведення досліджень передбачена програмами підготовки доктора педагогічних наук (EdD) та доктора філософських наук (PhD) *Школи освіти Університету Пітсбурга* (<https://www.education.pitt.edu/FutureStudents.aspx>). Навчальні програми освітньої складової підготовки пропонують здобувачам вивчення таких дисциплін: створення, ідентифікація та дослідження проблем практики; лідерство в групах та організаціях; контексти освіти; розслідування політики як важеля змін; практика, стажування та ін. При цьому обов'язковою передумовою вивчення цих програм є здобуття магістерського рівня у відповідній галузі, а також досвід роботи. Варто зазначити, що з-поміж умов для вступу до магістратури на педагогічні спеціальності, які передбачають викладання, ставиться вимога щодо наявності досвіду практичного викладання не менше одного року.

Центр Eberly Університету Карнегі-Меллона (<https://www.cmu.edu/teaching/services/graduate-students.html>) пропонує для майбутніх докторів наук, щоб підготувати їх до викладацької діяльності, програму “*Future faculty*”, яка включає семінари, тренінги, індивідуальні консультації.

Для виконання програми слухачі мають виконати чотири вимоги: 1) відвідати як мінімум чотири основних та як мінімум вісім семінарів загалом. Ці інтерактивні семінари охоплюють широкий спектр тем викладання і навчання; 2) отримати консультації викладачів щодо встановлення зворотнього зв'язку в навчанні; 3) розробити курсовий дизайн-проект – навчальний план для курсу, який буде викладатися в певний момент академічної кар'єри; 4) написати 1-2-сторінковий проект філософії викладання.

Пропоновані семінари та практикуми охоплюють різні теми, пов'язані із викладанням, навчанням, професійним розвитком у якості викладача. Такі семінари мають інтерактивний характер і синтезують стратегії навчання та дослідження, надають учасникам практичний досвід і можливість зворотного зв'язку з конкретних питань навчання. Аспіранти мають можливість отримати консультацію викладача з різних питань навчання та викладання: підготовка і викладання курсу уперше; спроба застосувати новий метод, технологію; реагування на складну навчальну ситуацію;

створення чи перегляд начального плану; отримання відгуку щодо навчального портфолію та ін.

Пропонуються такі теми основних семінарів програми: 1) “Викладання: створення сприятливого клімату з першого дня” (знайомство зі студентами; створення сприятливого психологічного клімату в процесі навчання; мотивування та залучення студентів до змісту навчального курсу); 2) “Оцінювання та оцінка виконаних завдань” (науково обґрунтовані стратегії для оцінювання і зворотного зв'язку; обговорення взаємозв'язку між оцінкою та зворотним зв'язком, стратегіями ефективного і справедливого оцінювання, характеристиками ефективного зворотного зв'язку та дослідженням впливу різних типів зворотного зв'язку на навчання студентів); 3) “Проведення продуктивних і цікавих дискусій” (ознайомлення з факторами, які впливають на навчання та залучення студентів під час обговорення; набуття навичок використання активних методів навчання для структурування продуктивних дискусій); 4) “Ефективна робота “наодинці”” (стратегії ефективної індивідуальної роботи зі студентами у різних контекстах викладання: підтримка та просування студентів під час взаємодії зі студентами, індивідуально, під час сесій; вирішення складних ситуацій взаємодії).

У програмі майбутнього факультету для аспірантів пропонується навчальний курс “*Викладання у коледжах та університетах*”, який включає вісім навчальних занять (серпень 2019 – грудень 2019 р.). Тематика курсу: 1) Що таке ефективне викладання? Вступ до філософії викладання. Перше заняття. 2) Мікровикладання. Обговорення “основних ідей” читання (відвідування навчального заняття та рефлексія почутого: 5-10 хв; план заняття). 3) Розробка програми (онлайн-зворотний зв'язок з іншими студентами щодо їхнього мікровикладання; проєкт програми). 4) Оцінювання. 5) Навчальні (тематичні) блоки (складання попереднього плану теми; розробка проєкту теми; коригування теми після зворотного зв'язку). 6) Студентське різноманіття. 7) Мікровикладання (5-10 хвилинний план уроку, рефлексія зворотного зв'язку). 8) Філософія викладання (онлайн-зворотний зв'язок з іншими студентами щодо їхнього мікровикладання; проєкт викладання філософії – рефлексія через тиждень).

Результати навчання за цим курсом передбачають сформованість таких умінь: розробити навчальну дисципліну (враховувати вихідні характеристики: розмір класу, попередні знання, мотивація студентів; визначати результати навчання, обирати оцінки та стратегії; знаходити місце курсу в структурній схемі програми та ін.); виконувати завдання у форматі навчальної дисципліни (планувати навчальну діяльність; виконувати навчально-когнітивні функції (розповідати, пояснювати, обговорювати) з урахуванням когнітивного, психологічного та соціального контекстів навчання; оцінювати та адаптувати своє викладання за потреби; формулювати власну філософію викладання).

З метою оцінювання ефективності розробленого навчального курсу застосовуються різні методи аналізу та оцінки: спостереження в аудиторії під час проведення занять; зворотний зв'язок на початкових етапах викладання навчального

курсу (фокус-групи – збір інформації від студентів через бесіди, анонімне опитування); семінари з мікронавчання (проведення аспірантом п'ятихвилинного мікрозаняття, запис заняття на відео й наступне обговорення його іншими слухачами та викладачем).

Варто зауважити, що такі програми зорієнтовані не на загальнопедагогічну підготовку, а на практичну сторону викладацької діяльності, на конкретні ситуації педагогічної професії; слухачам пропонуються алгоритми розроблення навчального курсу, проєктів плану заняття, “таблиць розвитку майстерності” (з метою самоаналізу власної діяльності та задля оцінки розробленої програми курсу); розроблені плани занять апробуються в аудиторії та обговорюються іншими слухачами тощо. Разом з тим, відсутність блоку теоретичних загальнопедагогічних та загальнокультурних дисциплін дещо обмежує застосування цих знань в інших ситуаціях педагогічної діяльності, позбавляє ініціативи самоорганізації у професійній діяльності.

Таким чином, критичне осмислення досвіду підготовки викладачів вищої школи в зарубіжних університетах надає можливість визначити позитивні чи негативні тенденції такого досвіду, розкрити структурні зв'язки та логіку оновлення елементів системи підготовки в умовах модернізації освітніх процесів.